

CAPUT II.

De Peccatis in specie, Mortali et Veniali.

DUBIUM I.

Quid sit Peccatum mortale, et veniale.

51. *Quid mortale et quid veniale.* — 52. *Quotuplici modo peccatum potest esse mortale. — Notabile advertendum pro iis qui de facili damnant de mortali.*

Peccatum mortale, quid.

51. - « Resp. I^o. *Mortale* est quod ob
« sui gravitatem, gratiam et amicitiam
« cum Deo solvit, poenamque aeternam
« meretur. — Dicitur *mortale*, quia spiri-
« tualis vitae principium, gratiam scilicet
« habitualement, tollit, et mortem animae
« affert.

« honori externo vel interno; quae vero
« contra reliqua praecepta fiunt, nocent
« personae, bono aut juri proximi.

« 3°. Peccata illa septem quae dicuntur
« *capitalia* non omnia sunt mortalia ex
« genere suo; quia non omnia graviter
« Deum aut proximum laedunt, vel nos
« ipsos corrumpunt.

Veniale, quid.

« *Veniale* est quod ob suam levitatem,
« gratiam et amicitiam non tollit, etsi fer-
« vorem caritatis minuat, et temporalem
« poenam mereatur. — Dicitur *veniale*,
« quia, salvo vitae spiritualis principio,
« scilicet gratia, languorem animae facile
« curabilem infert, veniamque facile con-
« sequitur ».

« Resp. III°. *Mortale ex accidente* dici-
« tur, cum actus aliquis venialis aut in-
« differens fit per accidens mortalis: de
« quo infra ».

Mortale ex accidente.

Mortale ex genere et per accidens.

52. - « Resp. II°. Mortale peccatum du-
« plex est: aliud est mortale *ex genere*
« *suo*; aliud, *ex accidente*.

Bene hic advertendum id quod ait Ron-
caglia², nempe quod *ubi clarum non est*
aliquid esse peccatum mortale, non prae-
ceps sit confessarius in judicando ali-
quam transgressionem gravem esse, et
talis peccati reum suum poenitentem pro-
nuntiare.

Prudentia utendum ad damnandum de peccato.

« Mortale *ex genere suo* est quod per
« se laedit caritatem Dei, vel proximi
« quoad personam, res aut jura; vel nos
« ipsos corrumpit graviter. — Ita Azor¹,
« Sanchez².

Etenim valde periculosum est confes-
sariis damnare aliquid de culpa gravi, ubi
certitudo non elucet; ut docuit S. Tho-
mas⁴, dicens: *Omnis quaestio in qua de*
mortali peccato quaeritur, nisi expresse
veritas habeatur, periculose determinatur.

« Unde resolves:

« 1°. Peccata contra bonum proprium
« commissa ut plurimum sunt venialia ex
« genere suo: ut v. gr. inutilis et vana con-
« cupiscentia, vana oblectatio, prodigali-
« tas, curiositas, superfluitas cultus et ve-
« stitus, nugae, otium; excessus in cibo,
« potu, somno, risu, usu conjugii, timore,
« tristitia, appetitu pecuniae, laudis, etc.

Et rationem de hac doctrina paulo post
adducit. nempe, quia *error quo creditur*
esse mortale quod non est mortale, ex con-
scientia ligat ad peccatum mortale. — Qua-
propter ait S. Antoninus⁵: *Nisi... habeatur*
auctoritas expressa Scripturae S., aut
canonis seu determinationis Ecclesiae, vel
evidens ratio, non nisi periculosissime (pec-
catum mortale) determinatur. Nam si de-
terminetur quod sit ibi mortale, et non sit,
mortaliter peccabit contra faciens; quia
omne quod est contra conscientiam aedi-
ficat ad gehennam.

« 2°. Peccata contra virtutes theologicas
« sunt mortalia ex genere suo; quia no-
« cent bono alicui interno Dei, v. gr. ve-
« racitati, misericordiae, caritati. — Item,
« quia quae committuntur contra tria pri-
« ma praecepta, nocent similiter deitati,
« scientiae, omnipotentiae divinae, ejusque

Hinc animadvertatur in quale discrimen se immittant illi qui rigidam doctri-

¹ Part. 1, lib. 4, cap. 9. — ² Decal., lib. 1, cap. 1, n. 4.
— ³ Tract. 2, qu. 1, de Peccat., cap. 1, reg. in praxi,

num. 1. — ⁴ Quodlib. 9, artic. 15, corp. — ⁵ Summa, part. 2, tit. 1, cap. 11, § 28.

nam sectantes, facile damnant homines de peccato mortali in iis in quibus gravis malitia evidenti ratione non apparet, eos sic exponendo periculo damnationis aeter-

nae. Et idem dicendum de iis qui de facili notam laxitatis inurunt sententiis quae aperte improbabiles non videntur. — Vide dicta *Lib. I, n. 82, 83 et 89.*

DUBIUM II.

Quibus ex causis Peccatum ex genere suo mortale fiat per accidens veniale.

53. *Quae requirantur ad peccatum mortale.* — 54. *Ex quibus causis mortale potest fieri veniale.* — Et 1°. *Ex imperfecta advertentia.* — 55. *2°. Ex imperfecto consensu.* — 56. *3°. Ex parvitate materiae.* — 57. *Vide resolutiones.* — 58. *Quid, si quis vovisset dare ter mille aureos, et tres non solveret.*

Tria requisita ad mortale.

53. — « Resp. I^o. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum si unum deest, fit veniale quod alias ex se est mortale: 1°. Ex parte intellectus, plena advertentia et deliberatio. 2°. Ex parte voluntatis, perfectus consensus. 3°. Gravitas materiae, saltem ut plurimum. — Ratio primae et secundae partis est, quia, spectata fragilitate humana, non videtur decere divinam bonitatem, aeternis suppliciiis punire hominem absque plena consideratione et consensu. — Ratio tertiae partis, quia ubi materia parvi est momenti, ibi moraliter modica offensio esse reputatur ut plurimum ».

Mortale fit veniale:

54. — « Resp. II°. Peccatum ex genere suo mortale, tribus ex causis fieri potest veniale, ut patet ex dictis.

Ex imperfecta deliberatione.

« Prima est, si ex parte intellectus non sit perfecta advertentia malitiae seu liberatio. — Signa autem imperfectae deliberationis sunt: 1°. Si tenuiter et quasi semidormiens apprehendisti esse malum. 2°. Si post, ubi melius consideras, iudicas te non fuisse facturum si ita apprehendisses. 3°. Si vehementissima passione, apprehensione vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti, ita ut fere nesciveris quid ageres ». — [Vide dicta supra, n. 4, v. *His positis*].

Ex imperfecto consensu.

55. — « Secunda causa est ex parte voluntatis, si non sit perfectus consensus ». [Ut docet S. Thomas¹. Vide dicta supra de Consensu, n. 5]. — « Signa autem imperfecti consensus sunt: 1°. Si ita dispositus fueris, ut, licet facile potueris exsequi peccatum, non tamen sis exsecutus. 2°. Si quis dubitet non consenserit, prae-

sertim si sit vir timoratus. 3°. Si quis solent esse ita affectus, ut malit mori quam expresse mortaliter peccare: quia talis non facile consentit. 4°. Si quis valde timide et suspense processisse se meminit. 5°. Si semisomnis fuit, non plene sui compos, etc.: iudicetque se id non fuisse facturum si plene vigilasset. — Vide Sanchez², Baldelli³ ».

56. — « Tertia causa ex parte materiae: si haec sit parvi momenti. — Quando autem talis sit, discernendum est morali iudicio prudentis, cui sequentes regulae servantur:

Ex parvitate materiae.

1°. Ut de materia iudicetur, non tantum ipsa secundum se absolute est consideranda, sed etiam respective ad finem intentum: ad quem si parum facit, levis est; gravis autem, si multum, ut docet Vasquez⁴. — [Regula sit: Non datur parvitas materiae, ubi ob parvitem non excusatur ratio offensionis; ut accidit in infidelitate, odio Dei, simonia, perjurio et blasphemia].

2°. Attendendae sunt circumstantiae: quia saepe fit ut res ex se levis, attentis circumstantiis boni communis, vitandi scandali, etc., fiat gravis.

3°. An pars aliqua rei praeceptae sit gravis, ea spectanda est tum absolute et secundum se, tum etiam in ordine ad totum.

4°. In transgressionibus repetitis, si plures materiae parvae, vel secundum se vel secundum effectus a se productos, moraliter jungantur, fit materia gravis; quia tunc omnes moraliter reputantur pro una. — Contra vero, non cen-

Materiae leves quandoque coalescunt.

Peccata venialia in violatione voti.

Veniale fit mortale:

Ratione finis adjuncti.

Ratione nimii affectus.

« setur materia gravis, si parvae materiae, nec secundum se, nec secundum effectus relictos, inter se uniantur.

« Ex dictis resolves:

57. — « 1°. Peccas mortaliter, ita ut fiat materia gravis, si saepe modicum furaris et non restituas; juxta dicta *Lib. 3, tract. 5, cap. 1, dub. 3, casu 1.* — Item, si interruptim psalmos aliquot ex eodem officio omittas; si eodem die jejunii saepius parum comedas; eodem festo saepius parum labores.

« 2°. Non peccas graviter, si diversis festis modicum labores; si quotidie in quadagesima parum comedas. Quod verum est, etiamsi simul haberes propositum ita faciendi; quia, cum ista moraliter inter se non uniantur, singula sunt parva. — Vide Sanchez¹.

« 3°. Non peccat mortaliter qui diversis diebus violat votum quotidie aut singulis diebus modicum quid orandi, vel parvam eleemosynam dandi, si sit onus affi-

« xum diei: quia, cum quotidie cujusque diei obligatio exstinguatur, materiae illae non continuantur. Quod verum est, etsi proponat semper omittere; quia illud propositum non fertur in rem gravem. Immo, contra Sanchez, id quidam verum putant, etsi qui centum vota diversae speciei, in materiis valde levibus, uno die implenda haberet; quia materiae illae, cum sint independentes a se, non uniuntur. — Si tamen similia vota non sint onus affixum diei, sed tantum dies praefigatur ut terminus ultra quem excusatio non differatur; erit peccatum mortale, postquam ad materiam notabilem perventum fuerit ».

58. — « 4°. Probabile est eum qui ter vel quater mille aureos in causas pias vovisset, non peccatum mortaliter si tres non solveret. Quia, etsi talis pars, absolute in se spectata, sit notabilis, comparatione tamen totius, morali iudicio non valde videtur aestimanda. — Vide Laymann² ».

DUBIUM III.

Quibus modis Peccatum ex genere suo veniale aut actus indifferens transeat per accidens in mortale.

59. *Quomodo peccatum veniale fit mortale:* 1°. *Ob finem adjunctum.* — 60. *2°. Ob ultimum finem constitutum.* — 61. *3°. Ob contemptum.* — 62. *4°. Ob scandalum.* — 63. *5°. Ob periculum incidendi in mortale.* — 64. *An sit in statu peccati mortalis, qui proponat committere omnia venialia.*

Veniale fit mortale:

59. — « Quinque modis id fieri communitur, docet Sanchez, etc. 1°. Ratione finis adjuncti. 2°. Ratione finis ultimi. 3°. Ratione contemptus. 4°. Ratione scandali. 5°. Ratione periculi. — De singulis dicam breviter.

Ratione finis adjuncti.

« Resp. I^o. Peccatum veniale transit in mortale ratione finis adjuncti, ut si quis leviter mentiatur ad copulam carnalem extorquendam: quia, cum finis mortalis ametur, mortale est. — Non tamen necessarium est in confessione exprimere illud mendacium, sed solum desiderium fornicationis; quia seclusa malitia mortali finis manet veniale ».

60. — « Resp. II°. Transit item in mortale, ratione nimii affectus in rem aliquam: ut,

« si v. gr. ultimum finem in ea constituas. Ad quod non sufficit valde intense et vehementer ferri in objectum; sed requiritur ut appetitive illud ita aestimes saltem virtualiter, ut paratus sis ejus causa transgredi praeceptum obligans sub mortali: ut si quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, lusum, personam, ut malit festo omittere Sacrum, etc., quam illis privari ». — [Qui omittit Sacrum causa lusum, sufficit ut confiteatur omisisse Sacrum. (Vide dicta n. 10, Not. II). Si quis autem amore lusum paratus sit committere quodcumque peccatum mortale, esset peccatum temeritatis et quidem gravissimum, sed sine specie. Salmant^{a)} cum Palao^{a)}, Azor^{a)}, Bonacina^{a)}, Reginaldo^{a)}].

¹ Decal., lib. 1, cap. 4, n. 10 et seqq. — Sanchez, loc. cit.,

n. 16. — ² Lib. 1, tr. 3, cap. 5, n. 10. — Sanchez, l. c., cap. 5, n. 6.

¹ Summa theologica, 1^a 2^a, qu. 88, art. 6. — ² Decal., lib. 1, cap. 1, n. 5 et seqq. — ³ Disputationes ex morali

theologia, lib. 1, disp. 8. — ⁴ In 1^a 2^a, disp. 168, cap. 4, n. 30 et 37.

60. — ^{a)} Salmant., tr. 20, cap. 11, n. 13, hanc profecto sententiam tuentur, licet non afferant

exemplum ludentis; et scribunt: « Si autem [quis] constituat ultimum finem in objecto pec-

« Notat autem Bonacina, hunc affectum, « non tantum habitualement, sed actualem « esse debere, ut peccatum contrahatur; « quia non imputatur ad culpam id ad « quod committendum habitu tantum es « paratus ».

61. - « Resp. III°. Peccatum veniale fit « mortale ratione *contemptus* absoluti et « formalis.

« Dico autem: *contemptum absolutum* « *et formalem*, quando nimirum ideo for- « maliter et absolute praecceptum violatur, « quia ipsi aut superiori subijci renuis, quod « est peccatum superbiae consummatae; « vel quando ideo non vis obedire prae- « cepto quia praecceptum est, et est pec- « catum inobedientiae formalis: quorum « utrumque graviter pugnat cum caritate « debita superiori ».

Aliud igitur est contemnere legem seu legislatorem, etiam humanum, non qua talem personam, sed qua legislatorem, quod est mortale; aliud, contemnere rem praecceptam, quod est veniale, si materia sit levis. Salmant. 1. - Vide dicta *Lib. IV, n. 161, Qu. 3, v. Quarta.*

« Ex quibus resolves:

« 1°. Non est mortale si velis quidem « obedire et subijci absolute, nolis tamen « hic et nunc in re modica; aut si aucto- « ritatem legis vel praecipientis admittas, « executionem tamen hic et nunc con- « temnas. Ratio, quia non est contemptus « absolutus et simpliciter, sed tantum se- « cundum quid.

« 2°. Si praecise ex indignatione, mali- « tia, prava consuetudine aliave causa « praecceptum violetur, et non ex contem- « ptu potestatis superioris, non est mor- « tale; quia non est contemptus formalis, « sed tantum interpretativus.

Bonac., de Peccat., disp. 2, qu. 3, punct. 5, n. 3. - ¹ Tr. 20, cap. 11, n. 18; et tr. 11, de Legib., cap. 2, n. 37 et seqq. - ² Decal., lib. 1, cap. 5. - ³ Disp. 2, de Peccat., qu. 3.

cati venialis ex tali affectu ad illud, ut paratus sit actualiter quodcumque peccatum committere propter ipsum; tunc constituitur tale peccatum vel in specie temeritatis, vel nullum erit speciale vitium ad quod pertineat, sed reducetur ad communem defectibilitatem voluntatis. Auctores vero citant non pro praesenti asserto, sed pro ejus corollario, scilicet quod non sit obligatio eo casu confitendi pec-

« 3°. Est mortale facere vel omittere ali- « quid ex contemptu justae legis humanae.

« Item, ex contemptu Dei praecipientis « vel etiam consulentis (quod propterea « tacitam blasphemiam continet, quasi « Deus inutilia praeciperet aut consule- « ret). Et denique, facere aliquid ex con- « temptu praelati ut sic et ut a Deo au- « ctoritatem habentis; non tamen ut talis « hominis indocti, imprudentis, imperfecti; « quia hoc posterius non est contemnere « absolute et simpliciter, sed tantum se- « cundum quid. - Vide Sanchez², Bona- « cina³ ».

62. - « Resp. IV°. Peccatum vel opus « indifferens, habens mali speciem, tran- « sit per accidens in mortale, si *ruina* « per illud proximo causanda sit mortalis. « Ratio, quia tali operi superadditur ali- « quid graviter repugnans caritati. - Vide « dicta *de scandalo*, et Filliuccium⁴ ».

63. - « Resp. V°. Veniale vel opus in- « differens transit in mortale ratione *pe- « riculi* incidendi in mortale, quando quis « sine sufficienti cautela aut necessitate « aliquid facit, per quod veniat in morale « ac proximum periculum peccandi mor- « taliter; quia talis salutem animae con- « temnit, cum tam probabili ejus periculo « temere se exponat. Unde in confessione « explicanda est species peccati, cujus pe- « riculo se objecit; quia eodem genere pec- « cati peccavit. - Proximum autem peri- « culum censetur quod frequenter homines « similis conditionis in peccatum mortale « inducit ».

Quaeritur hic: *An peccet mortaliter, qui se exponit periculo tantum probabili mortaliter peccandi?*

Prima sententia negat cum Sporer^{a)}, et Gobat, Hozes, Lumbier^{b)}, Murcia, etc.,

punct. 5. - ⁴ Tr. 21, cap. 6, n. 252. - *Gobat*, tract. 7, n. 526. - *Hozes*, Explic. prop. 63 Innoc. XI, n. 4. - *Leand. de Murcia*, Disquisit. mor. in 1^{am} 2^{ae}, lib. 2, disp. 1, resol. 16, n. 8 et 9.

catum veniale, sed solum circumstantiam finis mortalis.

63. - ^{a)} Sporer, *Sacram., part. 3, cap. 2, n. 324*, hoc quidem aperte docet; sed addit, quasi limitans suam sententiam: « Sine nota temeritatis, ob *rationabilem causam* poteris te committere huic occasioni », in qua scilicet probabile est te esse lapsurum in peccatum.

^{b)} Lumbier, in suis Observationibus ad

Contem-
ptus legis
humanae,
Dei, super-
ioris, le-
thalis.

Veniale
vel indiffe-
rens fit mor-
tale ratione
scandali.

Ratione
periculi la-
bendi in
mortale.

Exponere
se periculo
probabili
lethalis,
non lethale
juxta alios.

Omnino
est lethale.

Seclusa
justa causa.

apud Croix¹. - Quia, ut dicunt, cum sit eo casu etiam probabile quod non adsit periculum peccandi, non operatur temere qui tali occasione se committit; ubi enim periculum non est certum, non potest ibi adesse certa obligatio illud effugiendi.

Sed omnino tenendum oppositum cum Busenbaum (ut supra), quem sequitur Croix² cum Cardenas, Elizalde et aliis. Ratio convincens, quia, si est illicitum uti opinione probabili sine justa causa cum periculo damni alieni spiritualis vel temporalis, ut certum est apud omnes cum Busenbaum³, *Lib. I, n. 20, in fine, v. Dixi 2*; quanto magis id non licebit ubi periculum imminet propriae animae? - Nec obstat dicere quod ubi periculum est probabile, ibi etiam probabile est non esse periculum. Nam respondetur quod eo casu, licet peccatum sit incertum an sit vel ne committendum, certum tamen est periculum peccandi.

Diximus *sine justa causa*; nam ubi justa causa adest, non est obligatio tale periculum vitandi, nisi certo moraliter praevideatur lapsus in peccatum. (Vide dicta *Lib. 2, n. 26, v. Pariter*). - Et sic excusantur *chirurgi*, si periculo se exponunt in medendis feminis, cum aliquoties in praeteritum ob talem occasionem jam lapsi fuerint. Sicque *parochi* qui in excipiendis confessionibus eandem miseriam fuerint experti. Sic etiam excusantur alii qui proprium officium, puta curialis, militis, cauponis aut mercatoris, non possunt desere sine gravi detrimento. Ita Salmant.⁴

¹ Lib. 5, n. 257. - ² Loc. cit. - *Carden.*, Cris., disp. 18, cap. 6; et dissert. 40, cap. 3, art. 3. - *Elizalde*, lib. 8, qu. 15, § 3. - ³ Tr. 26, de 6° Praec., cap. 2, n. 47. - *Navar.*, Man., cap. 3, n. 13 et 26. - *Thom. Hurtad.*, Resol. mor., tr. 1,

propositiones damnatas ab Innocentio XI (quod opus inscripsit tomum 3um Summae dictae *de Arana*), post n. 2010, initio § 3, (in edit. lat. n. 596), concedit teneri posse hanc sententiam, tametsi oppositam probabiliorem reputet.

⁴ Locus Hermannii Busenbaum quem S. Alphonsus allegat, in postremis editionibus ideoque etiam in hac nostra desideratur. Sed in 2^a et subsequentibus usque ad 5^{am}, S. Doctor, *Lib. 1, n. 19*, referebat Busenbaum dicentem

cum Navarro, Hurtado, Antonio a Spiritu S., etc.; item Elbel⁴, Roncaglia⁵, Sporer⁶ et alii passim. Ratio, quia periculum de se proximum tunc fit remotum tam ratione circumstantiae necessitatis, quam ratione simul mediocum praecaventium, quae persona proponit (ut tenetur) adhibere, nempe diligenter avertendo animum a delectatione turpi vel ab alia passione; et insuper se muniendo piis cogitationibus, orationibus ac sacramentorum frequentia. Quae utique media, licet non sufficiant ad excusandum ubi non adest justa causa, eo quod Deus non adjuvat temere se periculo exponentes; bene tamen opem suam praestat ei qui ex justa causa occasionem non deserit, dum is eo casu non ex affectu ad peccatum, sed ex quadam necessitate in illa occasione permanet. - Secus vero dicendum de simplicibus confessariis qui pluries lapsi fuerint in audiendis confessionibus: quia hi tenentur a tali exercitio abstinere, si possint sine gravi detrimento famae vel facultatum; juxta dicta *Lib. III, n. 438 et n. 483, v. Quid*.

Quid vero, si aliquis in iis occasionibus semper vel fere semper lapsus fuerit et spes non effulgeat emendationis? - Vide dicta eodem n. 438, *in fine*, ubi diximus hunc teneri cum quacumque jactura occasionem deserere, et animam suam salvam facere. Vide etiam dicenda *Lib. VI, n. 457*.

64. - Utrum autem sit in statu peccati mortalis qui propositum habet committendi omnia venialia. - Vide dicta *Lib. IV, n. 12*.

cap. 5, resol. 7, n. 58 et 60. - *Anton. a Spir. S.*, Director. confess., tr. 5, de Poenit., disp. 3, n. 144. - ⁴ De Poenit., num. 102. - ⁵ Tr. 19, de Sacram. Poenit., qu. 5, cap. 4, qu. 3. - ⁶ Part. 3, cap. 2, n. 326.

Quid de
simplici
confessario.